

„Co jest za domem?
Co jest za górą?
Za chmurą?
Co jest za wodą?
Za modrzewiem?
Jestem bardzo małym człowiekiem,
Jeszcze nie wiem...”
/ Anna Kamińska/

**Program ścieżki regionalnej w nauczaniu języka polskiego
w klasach IV – VI.
„Gdańsk – Oliwa - moja mała Ojczyzna”.**

Opr. Jadwiga Laskowska

Program jest zgodny z podstawą programową kształcenia ogólnego opracowaną przez MENiS; zawiera cele szczegółowe ścieżki regionalnej, jej treści, procedury osiągania celów oraz propozycje założonych osiągnięć uczniów na poziomie poszczególnych klas. Treści założone w programie są skorelowane z treściami programu „Między nami” dla II etapu edukacyjnego (klasy IV-VI), dopuszczonego przez MEN do użytku szkolnego i wpisanego do wykazu programów, nr dopuszczenia: DKW-4014-37/01. Zgodny jest również z treściami Szkolnego Programu Wychowawczego.

**„Gdańsk złotem Bałtyku rozkwita,
Dzwonem Ratusza nowy dzień wita,
Szumem muszli srebrną noc pozdrawia,
Tajemnicę historii wyjawia.”**

/Anna Szelałowska, ucz. kl.Vc/

Bogactwo kulturowe regionu i wartości społeczności lokalnych nie mogą zostać zapomniane. Obecnie, w dobie szukania drogi do wspólnoty europejskiej i dalej ogólnonarodowej, problematyka regionalna daje szansę na wzbogacenie wartości różnych grup społecznych.

Znaczenie edukacji regionalnej jest bardzo duże, nie tylko dla poznania przez uczniów własnej tożsamości, ale także dla kształtowania postaw tolerancyjnych i akceptacji różnych kultur.

Głównym zadaniem edukacji regionalnej jest wszechstronne poznanie własnego regionu oraz porównywanie własnej kultury z kulturą innych narodów. Program edukacji regionalnej powinien kształtować tożsamość ucznia, ale też poszanowanie inności; wychowywać w otwartości na drugiego człowieka; przygotowywać pod kątem rozumienia swego najbliższego otoczenia.

Edukacja regionalna bywała często spychana do folkloru, muzeum, skansenu etnograficznego. Na szczęście reforma edukacji doceniła jej znaczenie i otworzyła nowe możliwości jej realizacji poprzez ścieżki edukacyjne. Na nowo odkrywa się wartości „małej ojczyzny”; zaczyna się podkreślać kultywowanie tradycji, patriotyzm. Treści mówią przede wszystkim o rzeczach, z jakimi dzieci spotykają się na co dzień; skupiają się wokół najbliższego regionu; obejmują (w kolejnych klasach) szersze ujęcie tych samych zagadnień.

CELE OGÓLNE

- ▶ *Zainteresowanie kulturą, tradycjami i możliwościami własnego regionu.*
- ▶ *Dostrzeganie i rozwijanie kulturowych wartości rodzinnych w powiązaniu z kulturą wspólnoty lokalnej i tradycjami regionu.*
- ▶ *Dostrzeganie działań ludzi kształtujących życie społeczne, kulturalne i polityczne.*
- ▶ *Rozwijanie postaw patriotycznych poprzez uczestnictwo w życiu kulturowym regionu i miejscowości.*

CELE SZCZEGÓŁOWE

- ❖ *Dokładnie poznaje własny region, wymienia, rozpoznaje, wylicza i nazywa miejsca charakterystyczne.*
- ❖ *Rozwija więzi uczuciowe ze swoją miejscowością, regionem i je wyjaśnia.*
- ❖ *Wykazuje szacunek dla dorobku kulturowego, obyczajowego i ekonomicznego swojego regionu oraz troskę o jego wartości dla pokoleń; próbuje rozwiązywać problemy związane z regionem.*
- ❖ *Uczy się czynnego uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej: poznaje instytucje użyteczności publicznej na terenie miasta, dzielnicy, regionu; analizuje ich działalność.*
- ❖ *Rozwija postawę patriotyzmu lokalnego poprzez okazywanie szacunku osobom zasłużonym w rozwoju regionu, miasta, dzielnicy; poznaje wielkich Polaków własnego regionu, ocenia ich wkład w jego rozwój.*

Szkoła funkcjonuje w środowisku lokalnym. Nauczyciele i rodzice muszą współpracować przy realizacji programu wychowawczego i kultywowaniu tradycji regionalnych. Istotnym zadaniem dla nauczyciela jest aktywne włączenie się i korzystanie z regionalnych tradycji środowiska, wówczas uczniowie będą bogatsi o znajomość swoich korzeni i będą przygotowani do kultywowania tradycji i obrzędów narodowych. Nie można pozwolić, aby te zwyczaje zanikły i uległy zapomnieniu. W trakcie realizacji programu treści regionalnych nauczyciel nie uzyska celów edukacyjnych, jeżeli zajęć edukacyjnych nie wzbogaci o tradycje rodzinne swoich uczniów. Można w ten sposób uczyć i przekazywać spuściznę kulturową.

Realizując program pragnę wykorzystać naturalne zainteresowania dzieci historią regionu (legends, baśnie, podania), przybliżyć im związki historii i tradycji regionu (dzielnicy, miasta) z historią i tradycją rodziny; podkreślić język regionu (nazewnictwo, elementy gwary kaszubskiej); wskazać na ważność najbliższego otoczenia domu rodzinnego.

W realizacji edukacji regionalnej pomogą mi różne formy pracy:

- 1. zajęcia terenowe, podczas których uczniowie będą poznawali historię, obyczaje;*
- 2. wycieczki do miejsc znanych i tych zapomnianych a ważnych dla dzielnicy, miasta, regionu;*
- 3. spotkania z ciekawymi ludźmi;*
- 4. przeprowadzanie wywiadów, rozmów i ich analiza na lekcjach;*
- 5. wykorzystywanie wszystkich możliwych tekstów literackich zamieszczonych w podręcznikach.*

Mam nadzieję, że realizacja programu regionalnego:

- zachęci dzieci do poznawania i zrozumienia świata, jego kultury;
- rozbudzi w nich szacunek do swego miasta, regionu i Ojczyzny;
- doprowadzi do poznania najbliższego środowiska i specyfiki regionu;
- wskaże na związki łączące tradycję rodzinną z tradycją regionu;
- rozwinię szacunek dla historii własnej dzielnicy, miejscowości;
- rozbudzi troskę o kulturę regionu i szacunek dla tych, którzy ją tworzyli.

Ewaluacja programu:

- ▶ konkurs wiedzy o Oliwie i Gdańsku,
- ▶ wystawa prac konkursowych,
- ▶ samoocena uczestników konkursu na lekcjach języka polskiego,
- ▶ zebranie opinii o konkursie.

Literatura:

1. *Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w zreformowanej szkole /red. S. Bednarka, Wrocław 1999r.*
2. *MEN o edukacji regionalnej, Warszawa 2000r.*
3. *Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w regionie. Z. Piwońska, M. Jakubowska-Dziedzic, B. Moboń, A. Łoboza.*

lp.	Tematyka	Cele operacyjne i sposób realizacji	Klasa	Źródła pracy
1.	<p>Moja rodzinna miejscowość – położenie, podział, nazwy poszczególnych części.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>gromadzenie starych dokumentów, fotografii;</i> ▪ <i>analiza kroniki szkolnej;</i> ▪ <i><u>uczeń potrafi:</u> przytoczyć baśnie związane z powstaniem swojej dzielnicy;</i> ▪ <i>wymienić i opowiedzieć legendy związane z historią dzielnicy, miasta;</i> ▪ <i>wymienić i opowiedzieć legendy związane z historią dzielnicy, miasta, regionu;</i> ▪ <i>przeprowadzić wywiad z gawędziarzem;</i> 	<p>IV, V, VI</p> <p>IV, V, VI</p> <p>IV,</p> <p>V, VI</p> <p>V, VI</p> <p>VI</p>	<p><i>pogadanka, książki o Oliwie, książki o Gdańsku, fotografie, widokówki;</i></p>
2.	<p>Historia naszej miejscowości na tle historii regionu.</p> <p>►Przeszłość miejscowości w powiązaniu z historią najstarszego mieszkańca, najstarszego zabudowania.</p>	<p><i>Uczeń potrafi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>wymienić zabytkowe budowle znajdujące się w Gdańsku-Oliwie i poprawnie zapisać ich nazwy oraz krótko o nich opowiedzieć;</i> ▪ <i>wymienić zabytkowe budowle znajdujące się w Gdańsku, poprawnie zapisać ich nazwy oraz opowiedzieć ich historie;</i> 	<p>IV</p> <p>V, VI</p>	<p><i>wykład, pogadanka, albumy o zabytkach Gdańska i Oliwy, ilustracje, zdjęcia, magnetofon, podręczniki do nauczania języka polskiego w klasach IV-VI, praca indywidualna i w grupach;</i></p>

	<p>►Geneza powstania parafii i obrzędy religijne typowe dla naszego regionu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przeprowadzić i zapisać wywiad z najstarszym mieszkańcem Oliwy; ▪ napisać krótki artykuł o swojej dzielnicy do gazetki szkolnej; ▪ opowiedzieć legendę związaną z historią dzielnicy, miasta, regionu uwzględniając informacje dotyczące życia dawnych mieszkańców; ▪ samodzielnie skonstruować legendę związaną z najbliższą okolicą; <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przeprowadzić wywiad z proboszczem; ▪ wymienić tradycje i symbole związane ze Świętem Zmarłych, Bożym Narodzeniem, Wielkanocą; ▪ opisać zabytkowy nagrobek; ▪ opisać wybrany obrzęd religijny; ▪ przygotować artykuł do gazetki szkolnej lub do folderu o naszej miejscowości; 	<p>V, VI</p> <p>IV, V, VI</p> <p>V, VI</p> <p>V, VI</p> <p>V, VI</p> <p>IV, V, VI,</p> <p>V, VI,</p> <p>IV, V, VI, V, VI,</p>	<p>magnetofon, notatki, zdjęcia, ilustracje,</p> <p>wycieczka,</p> <p>podręczniki,</p>
3.	<p>Nasza szkoła dawniej i dziś.</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ opowiedzieć historię szkoły; ▪ opisać własną drogę ze szkoły do domu; ▪ opisać drogę ze szkoły do domu 	<p>IV, V, VI</p> <p>IV</p> <p>V, VI</p>	<p>kronika szkolna, wycieczka, zdjęcia, ilustracje,</p>

		<p><i>uwzględniając elementy krajobrazu i ważne obiekty;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>poprawnie zapisać nazwy własne;</i> ▪ <i>wyjaśnić nazwę ulicy, przy której mieszka.</i> 	<p>IV, V, VI IV, V, VI</p>	<p><i>podręczniki do nauczania języka polskiego w kl. IV - VI</i></p>
4.	<p>Co to jest „mała Ojczyzna”?</p>	<p><i>Uczeń potrafi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>korzystając z literatury wyjaśnić pojęcie „mała ojczyzna”;</i> ▪ <i>wyjaśnić zwroty: dom rodzinny, próg domu rodzinnego, szukać drogi życiowej, itp.</i> ▪ <i>napisać kilka zdań o swojej rodzinie, rodzeństwie, rodzicach, dziadkach, dzielnicy, miejscowości;</i> ▪ <i>wypisać daty świąt rodzinnych;</i> ▪ <i>nazwać stopnie pokrewieństwa;</i> ▪ <i>wykonać drzewo genealogiczne swojej rodziny z uwzględnieniem historii miejscowości;</i> ▪ <i>wyjaśnić znaczenie powiedzenia: „wszędzie dobrze, ale w domu najlepiej” odwołując się do literatury;</i> ▪ <i>wykonać mini słowniczek powszechnie używanych pojęć z zakresu lokalnej kultury ludowej;</i> ▪ <i>próbować wyjaśnić znaczenie nazw</i> 	<p>IV, V, VI IV, V, IV, V, VI IV, V, VI IV, V, VI V, VI V, VI VI</p>	<p><i>Podręczniki do nauczania języka polskiego w kl. IV-VI, np. utwory: J. Słowacki, „W pamiętniku Zofii Bobrówny”; Józef Ratajczak, „Droga za progiem”; A. Mickiewicz, „Powrót taty”;</i></p> <p><i>foldery, zdjęcia</i></p>

		<i>gwarowych.</i>		
5.	Czary przyrody i krajobrazu naszego regionu – piękny jest nasz region.	<p><i>Uczeń potrafi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>opisać najciekawszy zakątek swojej dzielnicy, miejscowości;</i> ▪ <i>napisać list, w którym zachęci kolegę do przyjazdu i zwiedzenia miasta;</i> ▪ <i>napisać krótki artykuł do gazetki szkolnej zachęcający do zainteresowania się konkretnym obiektem w Oliwie;</i> ▪ <i>napisać krótki artykuł do „Informatora szkolnego” podkreślający walory okolicy;</i> ▪ <i>napisać list otwarty do władz samorządowych (np. dotyczący ochrony środowiska);</i> ▪ <i>wykonać folder reklamujący naszą szkołę, dzielnicę, miasto, region.</i> 	<p>IV, V, VI,</p> <p>IV, V, VI,</p> <p>V, VI,</p> <p>V, VI,</p> <p>V, VI,</p> <p>V, VI,</p>	<p><i>wycieczka, zdjęcia, ilustracje, widokówki, ćwiczenia do podręcznika, praca w grupach, film,</i></p>
6.	Przygotowujemy się do konkursu o Oliwie i Gdańsku.	<p><i>Uczeń potrafi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>wymienić najważniejsze legendy gdańskie;</i> ✓ <i>opowiedzieć wybrane legendy;</i> ✓ <i>wymienić zabytki Oliwy i opowiedzieć historię wybranego</i> ✓ <i>wymienić zabytki Oliwy i opowiedzieć historię wskazanego;</i> ✓ <i>wymienić zabytki Oliwy, umieć opowiedzieć historię</i> 	<p>IV, V, VI,</p> <p>IV, V, VI,</p> <p>IV,</p> <p>V, VI,</p> <p>VI,</p>	<p><i>książki o Oliwie, książki o Gdańsku, albumy dotyczące zabytków Oliwy i Gdańska, zdjęcia, ilustracje.</i></p>

		<i>każdego z nich;</i> ✓ <i>wymienić kilka zabytków Gdańska i opowiedzieć historię wybranego;</i> ✓ <i>wymienić ważne ośrodki kultury i instytucje Gdańska;</i> ✓ <i>poprawnie zaadresować kopertę z rozwiązany testem konkursowym;</i> ✓ <i>ułożyć plan wycieczki dotyczący wybranego miejsca w Oliwie, Gdańsku.</i>	IV, V, VI, V, VI, IV, V, VI, V, VI.	
--	--	---	--	--

Poznanie najbliższego regionu i rozwijanie więzi uczuciowej ze swoją miejscowością to główne zadanie edukacji regionalnej. Aby dziecko poznało dobrze swoje miejsce zamieszkania i pokochało swoją „małą ojczyznę” potrzebna jest współpraca nauczycieli różnych przedmiotów, rodziców oraz środowiska lokalnego.

Realizacja programu „Gdańsk-Oliwa – moja mała Ojczyzna” pozwoli na pogłębienie więzi ucznia ze środowiskiem i regionem. Przede wszystkim ma doprowadzić do świadomego identyfikowania się z tradycjami regionu, do aktywnego uczestnictwa i podtrzymywania rodzimej tradycji; do podejmowania odpowiedzialności za ochronę zabytków regionu; do gruntownego poznania historii dzielnicy i miasta; do zainteresowania się językiem gwarowym; do poznania ludzi kultury i sztuki.